

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МУКАЧІВСЬКА МІСЬКА РАДА
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. Б.ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ Й ОСВІТИ
В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції**

**Мукачево
13-14 травня 2021 року**

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 4 від «12» травня 2021 р.)*

С 91

Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, 13-14 травня 2021 р., Мукачево / Ред.кол. : Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачево : Вид-во МДУ, 2021. – 572 с.

У збірнику представлено тези доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів». Учасниками конференції розглянуто проблеми та перспективи розвитку педагогічної освіти, психолого-педагогічні аспекти індивідуальної траєкторії професійного становлення особистості, сучасні орієнтири розвитку економіки, управління та інженерії, актуальні проблеми розвитку сфери обслуговування, туризму та збереження історико-культурної спадщини, тенденції розвитку сучасного суспільно-політичного та культурно-мистецького простору.

Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, аспірантів та студентів, які займаються науково-дослідною роботою.

Редакційна колегія:

Щербан Т.Д. – д-р психол. наук, професор (голова);

Гоблик В.В. – д-р екон. наук, професор;

Кобаль В.І. – канд. пед. наук, доцент;

Пігош В.А. – канд. екон. наук, доцент;

Максютова О.В. – провідний фахівець ВНТД.

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікації.

КОСТЬ М. - О. І., ФЕНЦИК О. М. Теоретичні засади формування інформаційної культури майбутніх менеджерів освіти	116
КРЕМІНЬ У.М. Організація інклюзивного освітнього середовища у закладах загальної середньої освіти як наукова проблема	118
КУЗЬМА-КАЧУР М.І. Академічна доброчесність – інструмент забезпечення якості освіти	120
КУРИЛО Л.Ф. Інклюзивна освіта студентів як психолого-педагогічний феномен.....	123
КУС Б.І., ЧЕКАН О.І. Сучасні проблеми і тенденції розвитку логопедії як науки.....	126
КУШНІР І.І., БЕРЕНИЧ В.І. Шляхи формування здорового способу життя у студентів фахового коледжу	131
КУШНІР І.І., КАЮК О.А. Особливості самореалізації педагогів у професійній діяльності	133
КУШНІР І.І., КУРИЦЯ Н.В. Використання сучасних технологій навчання в освітньому процесі закладу вищої освіти	134
КУШНІР М. М., ПИНЗЕНИК О. М. Компетентнісний підхід у підготовці вихователя дітей дошкільного віку	136
КУШНІР І.І., СВІТЛИНЕЦЬ І.М. Шляхи розвитку психолого-педагогічної компетентності майбутніх учителів на етапі навчання в магістратурі	138
ЛБА О.М., ГАЙНАЛІЙ В.В. Професійний саморозвиток учителя: теоретичні основи.....	140
ЛБА О.М., ПРИЙМИЧ А.В. Психолого-педагогічні особливості пізнавальної активності молодших школярів	142
ЛІСЦЬКІ М.С. З історії становлення та розвитку професії вчителя в Мукачівській державній вчительській семінарії	144
ЛОКЕС К.А., ТОВКАНЕЦЬ Г.В. Формування дослідницької компетенції і навичок самостійної роботи учнів початкової школи в умовах екскурсії	147
ЛОМАГА К.В., БАРНА Х.В. Основні завдання виховання дитини дошкільника в родині	149
МАГЕРОВИЧ К.В., ЧЕКАН О.І. Історичний аспект дослідження аутистичних порушень	151
МАЙБОРОДА І. Е. Народне декоративно-прикладне мистецтво як засіб формування художньої культури майбутніх учителів початкової школи	154
МАКАРА Ж.М., ЛАВРЕНОВА М.В. Інтеграція принципів фінської системи освіти в освітні реформи України	156
МАРГІТИЧ А.І. Організаційна культура коледжу: цінності та норми для студентів і викладачів	158
МАХОВСЬКА А.І., МОЧАН Т.М. Модернізації професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи	160
МИКУЛІНА А. К. Модернізації дошкільної освіти на сучасному етапі розвитку суспільства	162
МИКУЛІНА А. К., ВЕЛИЧКАНИЧ М. В. Навчання декоративного ліплення дошкільників за мотивами народної іграшки та кераміки	164
МИХАЙЛОВА К.В., ВОЛОШИН Н.П. Екологічне виховання як складова всебічного розвитку особистості дошкільника	166
МОЛНАР Т.І., СОЛОВЙОВ Д.С. Поняття управлінської культури менеджера освіти.	169
МОЛНАР Т.І., ТИНТА В.В. Сутність та функції освітнього маркетингу	171
МОЧАН Т.М. Практична підготовка педагогів у сучасних умовах	173
ОЖОГАНІЧ О. В., БРИЖАК Н. Ю. Підготовка майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти: теоретичний аспект	175

Використання інноваційних засобів на уроках одночасно впливає на всі органи чуття учнів, викликає позитивні емоції та інтерес, дає змогу без надмірних вольових зусиль сприймати навчальний матеріал та спонукає до самостійної творчої діяльності. Мультимедійна підтримка уроку в початковій школі дає змогу вивести його на якісно новий рівень, підвищити статус учителя як сучасного фахівця. Використання одночасно кількох каналів сприйняття інформації підсилює навчальний ефект, збагачує урок, робить його цікавим і незабутнім. Можливості комп'ютера як наочного посібника якісно нового рівня дають змогу суттєво підвищити інтерес учнів до матеріалу, що вивчається

Таким чином, пізнавальна активність є першорядною умовою формування в учнів потреби в знаннях, оволодіння вміннями інтелектуальної діяльності, самостійності, забезпечення глибини і міцності знань. Окрім того, завдяки своїй пізнавальній активності дитина вступає у практичні, дієві відносини з оточуючим світом, що є умовою її успішної соціалізації. Отже, пізнавальна активність – запорука інтелектуального розвитку, самостійності, успішності та соціалізації дитини.

Література

1. Ягупов В. В. Педагогіка : навчальний посібник / В. В. Ягупов. – К. : Либідь, 2003. – 560 с.
2. Лозова В.І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів / В.І. Лозова ; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – [2-е вид., доп.]. – Х. : «ОВС», 2000.– С. 25.
3. Чайка В. М. Основи дидактики : навч. посіб. / В. М. Чайка. – К. : Академвидав, 2011. – 240 с. - (Серія «Альма-матер»).

УДК 373.3(477.87) «1914-1944»

ЛІСЦЬКІ М.С.,
Мукачівський державний університет

З ІСТОРІЇ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЇ ВЧИТЕЛЯ В МУКАЧІВСЬКІЙ ДЕРЖАВНІЙ ВЧИТЕЛЬСЬКІЙ СЕМІНАРІЇ

У Концепції розвитку педагогічної освіти вказується на потребу в удосконаленні системи педагогічної освіти з метою створення бази підготовки педагогічних працівників нової генерації, створення умов для розвитку сучасних альтернативних моделей безперервного професійного та особистісного розвитку педагогів, які в майбутньому стануть ключовою умовою впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року [1].

Серед історико-педагогічних досліджень, які вивчають генезу становлення та розвитку закладів педагогічної освіти, можемо виокремити наукові праці Н. Дем'яненко, О. Дзевєріна, М. Заволоки, І. Кравченко, В. Майбороди та ін. Історія становлення та розвитку закладів підготовки

вчителів для шкіл Закарпаття в різні історичні періоди відображена в розвідках В. Гомонная, В. Росула, О. Фізеші, С. Човрій та ін.

Метою нашої публікації є висвітлення історії становлення та розвитку вчительської семінарії в м. Мукачево, традиції якої збереглися й до нашого часу. Варто зауважити, що відкриття першої на теренах Закарпаття державної вчительської семінарії було важливою культурною та освітньою подією 1914 р., яка на століття вперед визначила статус м. Мукачева як важливого центру підготовки вчительських кадрів, пройшовши великий шлях становлення від Мукачівської Угорської Королівської державної народошкільної семінарії (1914-1919 рр., Австро-Угорщина), Мукачівської державної вчительської семінарії (1919-1939 рр., Чехословаччина), Мукачівського державного вчительського ліцею (1941-1944 рр., Угорщина), Мукачівського педагогічного училища (1945-2004, Радянська Україна, з 1991 р. – Україна), Мукачівського гуманітарно-педагогічного інституту (2004-2008, Україна) до Мукачівського гуманітарно-педагогічного коледжу та педагогічного факультету Мукачівського державного університету (по сьогоднішній день, Україна). На думку О. Фізеші, «особливої значущості набуває професія вчителя в умовах суспільних змін, зокрема в контексті перепідпорядкування територій між різними державами. Яскравим прикладом виконання вчителем ролі посередника між державою та її громадянами є період першої половини ХХ століття в Закарпатті» [2, с.65].

У 1868 р., коли закарпатські землі належали Австро-Угорській імперії, парламентом Угорщини був прийнятий Закон ХХХVІІІ «Про народну освіту», який визначав основні умови та критерії для відкриття державних закладів педагогічної освіти, в тому числі й на Закарпатті. Зокрема, цей закон делегував угорському уряду завдання побудувати на угорській території Австро-Угорської імперії 20 вчительських семінарій у різних регіонах: «Кожна вчительська семінарія, згідно закону, повинна була співпрацювати зі звичайною початковою школою, в якій майбутні вчителі проходили практичну педагогічну підготовку. Також кожна вчительська семінарія у своєму володінні повинна була мати земельну ділянку, працюючи на якій семінаристи оволодівали б знаннями та вміннями в сфері землеробства, овочівництва, виноградарства. Важливою складовою семінарії була навчальна бібліотека. Законом було передбачено створення вчительських семінарій або училищ, в яких могли навчатися не тільки чоловіки, але й жінки» [2, с. 66].

Проте, перший державний заклад педагогічної освіти в Закарпатті був відкритий набагато пізніше, ніж передбачав закон 1868 р. «Відкриття вчительської семінарії в м. Мукачево, – зазначає О.Фізеші, – відбулося за сприяння мера міста Мукачева, депутата Угорського парламенту, відомого мецената Я. Недецеї, який упродовж десяти років подавав клопотання про її відкриття (перше звернення датується 1902 р., а згода угорського уряду на відкриття закладу – квітень, 1913 р.) [2, с. 66].

Директором семінарії було призначено Я. Сонді. До навчання у першому

навчальному році приступило 31 студентів. Звичайно, що мовою навчання була державна – угорська мова. Час на здобуття фаху вчителя народної школи становив чотири роки. Основними навчальними дисциплінами, які вивчалися семінаристами були такі: арифметика, фізика, геометрія, зоологія та каліграфія, історія, угорська мова та література, співи й музикування.

Після завершення I Світової війни закарпатські землі перейшли під юрисдикцію Чехословаччини як окрема адміністративно-територіальна одиниця Підкарпатська Русь. Як засвідчують дослідники історії Закарпаття (М. Вегеш, І. Гранчак, Д. Данилюк, Є. Задорожний та ін.), чехословацький період відзначився широкомасштабними реформами в освітній сфері, спрямованими на відкриття шкіл та залучення всіх дітей шкільного віку до навчання. А це означало, що нововідкритим школам потрібні вчителі, які були б готові до викладання чеською та русинською мовами в нових школах. «Проблема нестачі вчителів знову набула особливої гостроти, особливо для роботи в русинських школах, – зазначає О.Фізеші. – Чеським урядом було призначено нового директора семінарії – Й. Хром'яка, який до цього працював у Пряшеві (Словаччина)» [2, с. 68]. Варто зауважити, що навчання в семінарії відбувалося чеською та русинською мовами. Також відмітимо, що кількість семінаристів щороку збільшувалася, що вказувало на затребуваність професії вчителя в краї. Саме з метою пришвидшення процесу підготовки вчителів для народних шкіл при семінарії були відкриті одно- та дворічні курси для вчителів, які вже отримали диплом вчителя за Австро-Угорської влади, а також для тих, хто вже мав стаж педагогічної роботи в школі.

Напередодні II Світової війни закарпатські землі знову перейшли до складу Угорщини під назвою «Підкарпаття». Мукачівська вчительська семінарія була перейменована в ліцей, адже в Угорщині ще в 20-их роках розпочалася реформа закладів педагогічної освіти за дворівневою моделлю – ліцей (I рівень) та академія (II рівень). Мова підготовки вчителів у закладі змінилася на угорську: «Основна увага при підготовці вчителів з боку угорського уряду акцентувалася на підвищення їх національно-патріотичної та громадянської свідомості. З цією метою до навчальних планів було введено вивчення угорської мови та літератури, історії та географії Угорщини» [2, с. 68]. В семінарії також здійснювалася підготовка вчителів для русинських шкіл, але згодом угорський уряд зробить висновок, що тут «занадто багато кандидатів вчителів русинського походження» [3, с. 145], що призведе до скорочення обсягів прийому семінаристів з числа місцевого населення.

Після завершення II Світової війни закарпатські землі перейшли до складу Радянського Союзу, а підготовка вчителів для початкових шкіл почала здійснюватися за радянським зразком, а саме: вчительські семінарії були перейменовані в педагогічні училища, а зміст підготовки відбувався за типовими радянськими навчальними планами. Відповідно, у 1945 р. Мукачівський державний вчительський ліцей був перейменований у Мукачівське педагогічне училище.

Перспективним напрямом подальших досліджень може бути реконструкція досвіду підготовки вчителів у Закарпатті радянського та пострадянського періодів задля отримання цілісної та системної картини щодо основних тенденцій становлення та розвитку педагогічної освіти в умовах поліетнічного середовища Закарпаття.

Література

1. Концепція розвитку педагогічної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>. Дата звернення: 03.04.2021 р. .
2. Фізеші О.Й. Діяльність учительських семінарій Закарпаття першої половини ХХ століття. *Рідна школа*, 2020. №2-4. С. 65-69.
3. Фізеші О.Й. Підготовка вчителів початкових шкіл в освітніх закладах Закарпаття: ретроспективний аналіз. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*. Черкаси: ЧНУ ім. Б.Хмельницького, 2017. № 7.2017. 158 с. С.140 – 147.

УДК 372.8

ЛОКЕС К.А., ТОВКАНЕЦЬ Г.В.,
Мукачівський державний університет

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ І НАВИЧОК САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ЕКСКУРСІЇ

Нові соціальні запити, що відображені в Державному стандарті початкової школи [2], визначають цілі освіти як загальнокультурний, особистісний і пізнавальний розвиток учнів, що забезпечують таку ключову компетенцію освіти, як «навчити вчитися». Найважливішим завданням сучасної системи освіти є формування універсальних навчальних дій, а не тільки освоєння учнями конкретних предметних знань і навичок в рамках окремих дисциплін. Однією з форм навчання в початковій школі є екскурсія.

Екскурсія – це форма організації навчального процесу, спрямована на засвоєння навчального матеріалу, але проведена поза школою. Екскурсія включається в систему уроків і є важливою частиною навчального процесу. Екскурсія конкретизує програмний матеріал, розширює кругозір і поглиблює знання учнів.

Метод екскурсії відноситься до комплексних методів, які дають можливість зосередити увагу на не окремих елементах знання, а на життєвих явищах, взятих в цілому, у всій їх складності, в процесі розвитку. Вимоги цього методу полягають у наступному: виявлення зв'язку між окремими сторонами предметів і явищ, виокремлення в спостережуваних об'єктах найважливішого, істотного і навколо вивчення його концентрувати весь матеріал; пов'язувати з попереднім навчальним матеріалом, з досвідом і знаннями екскурсантів. В основі екскурсійного методу лежать наочність, обов'язкове поєднання показу з розповіддю.

Вчителю, який використовує таку форму навчання як екскурсія, необхідно враховувати в роботі наступне:

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>